

ÜLKEM İÇİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ DESTEKLİYORUM

Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum

Sorumlu vatandaşlığın bireylerde başladığını ve kurumlara kadar uzandığını kabul eden “Ülkem İçin” Projesi, başladığı 2006 yılından bugüne, çalışanlarımız, bayilerimiz ve şirketlerimiz sahipliğinde sorun alanlarına çözüm şemsiyeleri açıyor.

Projemizin temel amacı, sosyal sorumluluk olgusu ile kurumsal sorumluluk olgusunu birleştirerek yenilikçi ve yaratıcı çözümler için alan yaratmaktır. Bu çözüm, gönüllülerimizin başlattığı bir girişimde ya da şirketlerimizin benimsediği yeni bir kurumsal politikada saklı olabilir. Amacımız, birlikten güç doğacağına, sorunların değil, çözümlerin bir parçası olabileceğimize ve fark yaratabileceğimize duyduğumuz inançla çalışmak ve bizi izleyen herkese ilham olabilmektir.

Bu ilham ve inançla;

- 2006-2007 yıllarında yerel kalkınmaya destek olan 387 proje...
- 2008-2009 yıllarında ülke geneline yaygın olarak yeşeren 7 Ülkem İçin Ormanında 1.084.000 fidan ve çevre bilinci eğitimi ile yetişen 18 bin çocuk...
- 2010-2011 yıllarında gönüllü kan bağışçılığı için bilinçlendirilen 104.000 kişi ve bağışlanan 83.579 ünite kan...
- 2012-2015 yıllarında “Ülkem İçin Engel Tanımıyorum” diyerek şirketlerimizde 2.433 adet Engelliliğe Doğru Yaklaşım Eğitimi ile farkındalık yarattığımız 103.482 çalışan, bayilerimiz aracılığı ile 36 ilimizde bilinçlendirdiğimiz 22.500 kişi...
- 1361 lokasyonda fiziki şart iyileştirilmesi...
- 20 okul engelli dostu...
- Şirketlerimizde engelli dostu ürün-hizmet...
- 20 farklı sosyal sorumluluk projesi...
- İnsan Kaynakları ve Bayi prosedürlerine engelli dostu uygulaması... hayata geçirdik.

Projemizin yeni döneminde, aslında insanın bulunduğu her ortamda yapılabilen cinsiyet ayrımı konusuna değiniyoruz. Toplumsal cinsiyet rolleri ile kültürden kültüre, farklı boyutlarda maliyet ve yoksunluklar getirebilen bu ayrımcılığın, hem kadınları hem de erkekleri oldukça olumsuz şekilde etkilediğini, rol paylaşımlarında dengesizlik ortaya çıkarabildiğini görüyoruz. Bunun sonuçlarını günlük olarak hayatımızda izlemek yerine eşitlikçi bir toplum ve dünya için üstümüze düşeni yapmak üzere harekete geçtik. Koç Topluluğu, 2013 yılında İş'te Eşitlik Bildirgesi**'ni imzalayarak Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda yer alan Türkiye'nin 0,414'lik ekonomik katılım ve fırsatlar uçurumunun 3 yıl içerisinde 10%'a kadar azaltılması yönünde çalışmalara katkıda bulunacağını açıkladı. 2015 yılında ise Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi Birimi (BM Kadın Birimi-UN Women) ve BM Küresel İlkeler Sözleşmesi ortak metni olan "Kadının Güçlenmesi İlkeleri"ni imzalayan Koç Holding, BM Kadın Birimi tarafından yürütülmekte olan HeForShe kapsamında da küresel düzeyde 10 Etki Lideri (Impact Champions) arasına seçildi.

Ülkem için Projemizin yeni döneminde bu çalışmalara destek verecek şekilde, toplumsal cinsiyet eşitliği temasına odaklandık. Böylelikle, çalışanlarımız, şirketlerimiz ve bayilerimiz olarak üzerimize bu konuda düşen görevleri yerine getirmeyi arzuluyoruz. Amacımız, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nedenleri ve sonuçlarına dair toplumun tüm kesimlerinde farkındalık yaratmak ve bütüncül bir yaklaşımla iş kültüründe ve sosyal hayatta daha eşitlikçi modeller geliştirerek örnek olmak.

Hedeflerimiz ise:

- Toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine Koç Topluluğu bayilerine, çalışanlarına ve yöneticilerine verilecek seminerlerle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda algı değişikliği yaratmak.
- Koç Topluluğu bayileri aracılığıyla yerelde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda paydaşlarda (gençler, kamu çalışanları, işverenler) farkındalık yaratmak ve ihtiyaç duyulan uygulamaları hayata geçirmeleri için gerekli bilgi aktarımını gerçekleştirmek.
- Sosyal sorumluluk çalışmaları ile projenin desteklenmesini sağlamak
- Yerel ve ulusal iletişim çalışmalarıyla yaratılan farkındalığı yaygınlaştırmak.

Bu kitapçık ile, sizlerin de gücünü projemize katmayı ve "Ülkem için Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum" diyerek hep birlikte yol almayı diliyoruz.

Koç Holding A.Ş.

*İşte Eşitlik Bildirgesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV), kurulduğu 1985 yılından bu yana kadın sağlığı, anne-çocuk sağlığı, güvenli annelik, aile planlaması, cinsel gelişim ve güvenli cinsellik kapsamında bilgiye, eğitime ve hizmetlere erişimi destekleyerek koruyucu sağlığı geliştirmeye çalışıyor.

Çalışmalarımızı sürdürürken, yaşamın pek çok alanında eşitsizliklere neden olan toplumsal cinsiyet kalıplarının, sağlığın iyileşmesi konusunda da engeller oluşturduğunu görmekteyiz. Kız ve oğlan bebeklerin emzirme ve aşılanma oranlarındaki fark, ayrımcılığın doğumdan itibaren başladığını gösteriyor. Ebeveynler, farklı ve eşitsiz tutumlarını çocuklar büyürken de devam ettirebiliyor. Yoksulluğun yaşandığı ve kaynakların sınırlı olduğu sosyal gruplarda eşitsizliklerin daha da arttığını biliyoruz. Kız çocukları erken yaşta okulu terk ediyor, zorla evlendiriliyor, henüz büyüme-gelişme sürecini tamamlamadan gebe kalıyor ve gittikçe daralan sosyal alanlarda yaşamak zorunda bırakılıyor. Yaşananlar genç kadınların sadece eğitim ve gelecek için karar verme hakkını ihlal etmiyor, aynı zamanda kalıcı sağlık sorunlarına ve anne ölümlerine de neden oluyor.

Kadının statüsü ve içinde yaşadığı sosyal çevre, sağlık hizmetlerine erişimini ve yaşam kalitesini etkiliyor. Sağlık alanında iyileşmenin, öncelikle kadınlar ve çocukların toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde güçlendirilmesi ve ayrımcılığın önlenmesi ile mümkün olduğunu biliyor, geniş bir alanda yürüttüğümüz kadın, çocuk ve erkeklere yönelik tüm çalışmalarımızı toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine inşa ediyoruz.

Bu nedenle, Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum Projesi'nde yer almak Vakfımız için de çok anlamlı. Bu çalışma ile ergenlerden eğitimcilere, çalışan kesimlerden yöneticilere pek çok toplumsal grupta cinsiyet eşitsizliğinin nedenlerine ve sonuçlarına dair yaratacağımız farkındalık ve duyarlılığın sosyal değişim için önemli bir adım olacağına inanıyorum.

Caroline Koç

TAP Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Eşitlik Kavramları...

Toplumsal eşitlik nedir?

Toplumsal eşitlik, belirli bir topluma veya gruba mensup bireylerin yasalar karşısında, medeni ve siyasi haklarda, ifade özgürlüğünde ve sosyal hizmetlere erişim gibi temel hak ve özgürlük alanlarında eşit koşullara sahip olmaları durumudur.

Sosyal sınıflandırma nedir?

İnsan beyni gün içerisinde binlerce, hatta milyonlarca uyarana tabi olur. Bu yükü baş edebilmek için her uyarıyı ayrı ayrı değerlendirmek yerine sınıflandırır. Bu sınıflandırmayı bireyleri ve sosyal dünyayı algılamak için de kullanır. Buna “sosyal sınıflandırma” denir. Böylelikle insanlar bireyler olarak değil de “erkekler”, “kadınlar”, “gençler”, “yaşlılar”, “Türkler” ve “Romenler” gibi sınıflar altında değerlendirilirler.

Zihinsel açıdan kolaylık sağlayan bu süreç, zaman zaman bireye ve topluma çok büyük bedeller ödelebilmektedir. Çünkü sosyal sınıflandırma, kalıp yargıların ve önyargıların oluşumunda temel bir bilişsel süreç olarak ortaya çıkar.

Farklı bakış açılarına saygı duymak ile başlayan toplumsal eşitliğin esas amacı:

“farklı ve eşit olabilmek.”

Önyargılar ve kalıp yargılar nedir?

Önyargılar, bireyler hakkında bilimsel bir dayanağı, gerçekliği veya somut bir nedeni olmadan oluşturulmuş olumsuz yargı ve tutumlardır. Bir kişiye yöneltilen önyargılar, bireyin şahsi davranışları veya kişiliği baz alınarak değil, belirli bir grup (cinsiyet, doğduğu yer, din gibi) ile ilişkilendirilmesinden ortaya çıkar.

Sosyal sınıflandırma sonucu, aynı grupta görülen bireylere atfedilen özellikler ve benzerlikler abartılabilir. Böylece “kalıp yargılar” oluşmaya başlar. “Kadınlar duygusal oldukları için adil karar veremezler”, “Erkekler çocuk bakamaz”, “Çocuğun her zaman babadan çok anneye ihtiyacı vardır”, “Kadınlar duygusal olur”, “Erkekler korkmaz” gibi kabuller oluşur.

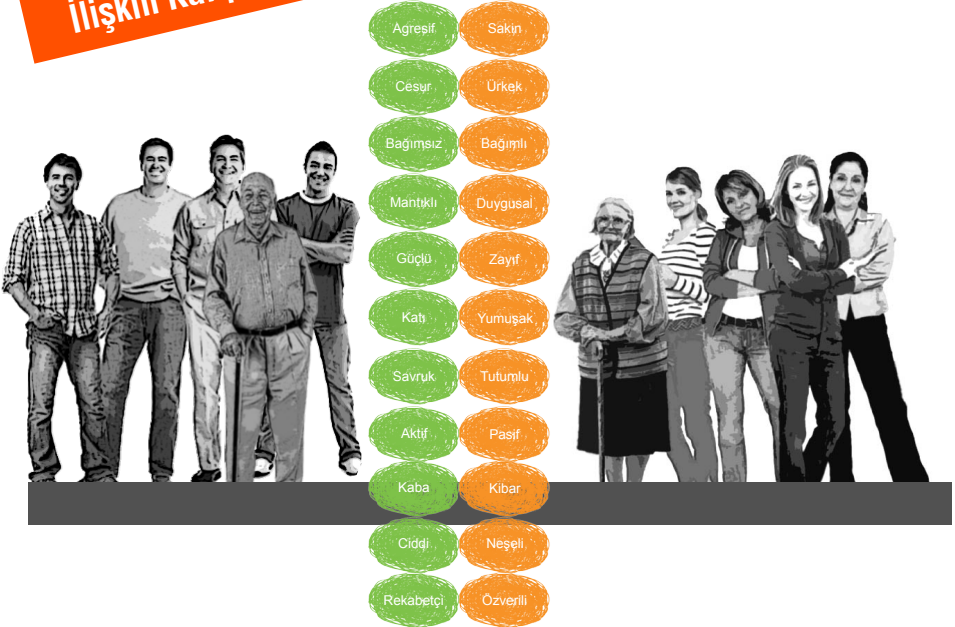
Uzun süreler boyunca süregelen yargılar, bir süre sonra bir grubun üyesinin nasıl davranması gerektiğini belirlemeye başlar. Yani süreç ters olarak işlerken grup üyeleri isteyerek veya istemeyerek beklentilere uygun davranır. Bu davranışlar da kalıp yargıyı haklı çıkarır.

Toplumsal Cinsiyet Nedir?

Toplumsal cinsiyet nedir?

Toplumsal cinsiyet; kadınlara ve erkeklere toplum tarafından uygun görülen rolleri, sorumlulukları ve davranışları tanımlamaktadır. İçinde yaşadığımız toplum, kadınlara annelik, yumuşaklık, sevecenlik, hamaratlık, çekingenlik gibi roller ve sorumluluklar yüklerken, erkeklerden aile reisi, sert, cesur, dediğim dedik, girişken vb. olmalarını beklemektedir. Bu rollerin ve kalıpların biyolojik varlığımıza bağlı, doğal ve değişmez olgular oldukları varsayılır. Ancak bu varsayım yanlıştır; çünkü birey cinsiyet rollerini içine doğduğu toplumda öğrenir. Bu roller, hem zaman içinde hem de toplumdan topluma değişiklik gösterir.

Kadınlık ve Erkekliğe İlişkin Kalıp Yargılar

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık nedir?

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık; toplumsal olarak yapılandırılmış cinsiyet rollerine ve kalıplarına dayalı olarak bireyin kısıtlanmaya, dışlanmaya ve/veya ayrımcılığa maruz kalmasıdır. Kadınlarla erkeklerin birbirlerinden farklı olmaları, toplumda basit bir farklılık olarak yaşanmaz; eşitsizliğin ve cinsiyet ayrımcılığının meşrulaştırılması bu farklılığa dayandırılır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve buna dayalı ayrımcılık; kaynaklara ve fırsatlara erişim, temel hizmetlerden yararlanma, eğitim, çalışma hayatı, sosyal yaşam, siyasete katılım gibi yaşamın pek çok alanında kendini gösterir.

Cinsiyet eşitsizliği pek çok toplumsal dinamiğin sonucudur.

Toplumsal cinsiyet rollerini nasıl öğreniyoruz?

Kız ve oğlan bebekler, nasıl görünmeleri, giyinmeleri, konuşmaları, davranmaları, düşünceleri ya da tepki vermeleri gerektiğini bilerek doğmazlar. Toplumsal cinsiyet rolleri ailede öğrenilmeye başlanır, toplumsallaşma süreci içinde pekiştirilir. Daha anne karnındayken kız bebekler için 'pembe', oğlan bebekler için 'mavi' renk tercih edilmesi; kızlar için bebek, mutfak seti, makyaj malzemesi, oğlanlar için araba, tamir seti, silah gibi kadınlık ve erkeklik rollerine işaret eden oyuncakların seçilmesi cinsiyet rollerini öğretmenin araçlarındandır.

Büyüme süreci boyunca kızlara söylenen "hanım hanımcık ol", "düzgün otur", "eve geç kalma"; oğlanlara söylenen "delikanlı ol", "kendini ezdirme", "erkekler ağlamaz" gibi ifadeler onlardan cinsiyet rolleri doğrultusunda beklenen davranışları tanımlar. Ergenlik ve gençlik dönemi de benzer şekilde kadınlık/erkekliğe ilişkin beklentilerin öğrenildiği, içselleştirildiği dönemlerdir. Öğrenilen tüm bu roller ve kalıplar çocukların nasıl kadınlar ve erkekler olacaklarını, meslek seçimlerini ve gelecek planlarını etkiler.

Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gözlemlendiği en önemli alanlardan biri eğitimidir. Dünyada 62 milyon kız çocuğunun eğitime erişim imkanı bulunmamaktadır. Ülkemizde ise eğitimi olmayan ya da ilkokulu bitiremeyen kadınların oranı erkeklerin neredeyse 2 katıdır. Eğitim süresine baktığımızda ise kadınların eğitimde geçirdikleri sürenin erkeklerden 2 yıl daha az olduğu, yükseköğrenim mezunu erkeklerin oranının kadınlardan 1,5 kat fazla olduğu görülmektedir.

Cinsiyet rollerinin ve kalıplarının yükseköğrenimde tercih edilen alanlarda da etkili olduğu görülmektedir. Sosyal bilimler ve Dil-Edebiyat gibi alanlarda kadınlar; teknik bilimler ve mühendislik gibi alanlarda ise erkekler daha fazla yer almaktadır.

Eğitim ortamlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir yaklaşımın geliştirilmesi, eğitim hakkına erişimden meslek seçimine kadar bireylerin önünde yeni yollar açılmasını sağlayacaktır.

İş yaşamında toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Eğitimde karşılaştığımız toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların hayatlarının ilerleyen dönemlerinde devam ederek iş yaşamını da etkilemektedir. Ülkemizde, yönetici kademesindeki erkeklerin sayısı kadınların 10 katıdır. Profesyonel meslek gruplarında cinsiyetler arası ücret farkı %19 oranındadır. Kadınların ekonomiye katılımı dikkate alındığında ülkemiz 142 ülke arasında 128. sırada yer almaktadır.

İstihdam oranlarındaki bu eşitsizlik, iş sonuçlarına ve performansa olumsuz etki etmektedir. Hem kadınların ekonomik açıdan daha güçlü olması, hem de güçlü bir ekonomi ve kalkınma için istihdamda eşitliğin sağlanması şarttır.

Siyasete katılımda toplumsal cinsiyet eşitsizliği

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir diğer sonucu da siyasette kadınların ve erkeklerin eşit ve adil şekilde temsil edilmeyişidir. 2014 verilerine göre ülkemizde, parlamentodaki kadın milletvekillerinin oranı %14,4; kadın belediye başkanı oranı %2,9; belediye meclisinde kadın oranı ise %10,7'dir.

Nüfusun yarısını oluşturan kadınların karar alma mekanizmalarına eşit katılımı, siyasi gelişmişlik ve demokrasi kültürü açısından ön koşuldur.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve şiddet

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı güç ilişkileri ve hiyerarşik yapının en ciddi sonuçlarından biri de kız çocukları ve kadınlara yönelik şiddettir. Bu toplumsal yapı; her yaştan, eğitim durumundan ve refah düzeyinden kadının psikolojik, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddetle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Ülkemizde her 2 kadından 1'i duygusal şiddete; her 5 kadından 2'si fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını beyan etmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre dünyada en az 1 kere eşi veya partneri tarafından şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %59'dur.

Şiddeti önlemek için kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesine, eşitliğe yönelik adımlara erkeklerin katılımının sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

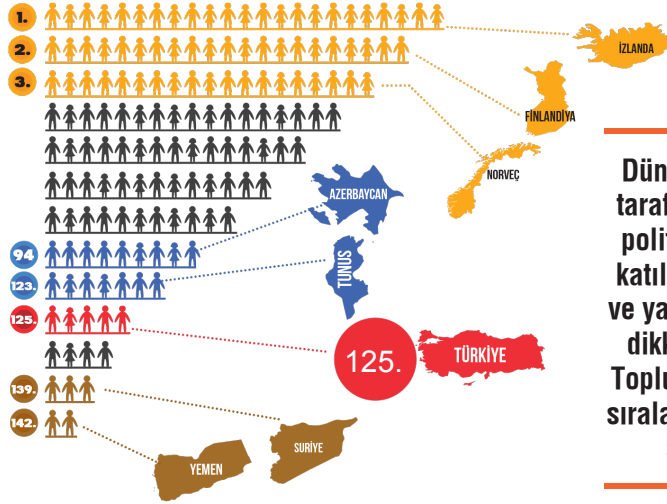
Kentsel hizmetlerde toplumsal cinsiyet eşitliği

Yerel yönetimler; kadınların kamusal alanda daha etkin ve aktif olmalarını, muhtarlık ve belediye meclis üyelikleri ile karar mekanizmalarına katılımlarını, sosyal hizmetler yolu ile güçlenmelerini sağlayacak fırsatları yaratabilir. Konut, güvenlik, ulaşım, eğitim ve sağlık gibi alanlardaki yerel kararlar kadınları doğrudan etkilemekte, hayatlarını kolaylaştırabilmektedir.

Günümüzde kentlerin kültürel, sportif ve dinlence olanaklarından en az yararlanan gruplar kız çocukları ve kadınlardır. Oysa yerel yönetimler, kız çocuklarının ve kadınların özgün koşullarını ve ihtiyaçlarını dikkate alan, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile geliştirilen planlamalar ve uygulamalar ile sosyal değişim sürecini destekleyebilir.

Mahallelerde açılacak kreşler kadınların çalışma hayatına katılımını kolaylaştırır; güvenli ve aydınlık sokaklar, parklar kadınların kamusal mekanları kullanımını artırır; toplum merkezlerinde düzenlenecek etkinlikler, eğitimler vb. kadınları güçlendirir. Kamusal hizmetleri geliştiren bu yeni adımlar hem eşitliği destekler hem de daha yaygın uygulamalar için model oluşturur.

Dünya Ekonomik Forumu Toplumsal Cinsiyet Eşitliği sıralaması

Dünya Ekonomik Forumu tarafından; eğitim düzeyi, politik katılım, ekonomik katılım ve fırsatlar, sağlık ve yaşam süreleri kriterleri dikkate alınarak yapılan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği sıralamasında Türkiye 125. sırada yer alıyor.

Eşitlik için küresel adımlar

Toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyici adımlar uluslararası düzeyde giderek hız kazanmaktadır. Bunun için atılan ilk adım, 1946'da Birleşmiş Milletler (BM) Kadının Statüsü Komisyonu'nun kurulmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlenmesi yönünde çalışmalar yapmak üzere kurulan komisyon, küresel seviyede hükümetler arası bir yapıdır. BM tarafından 1975'te Meksika'da ilk kadın konferansı düzenlenmiş, bu ve devam eden konferanslarda eşitliği sağlayıcı ortak eylem planları geliştirilmiş ve uygulamalar takip edilmiştir.

Kadınlara yönelik ayrımcılığın uluslararası düzeyde tanındığı, hukuki olarak bağlayıcı nitelikteki 'Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi' (CEDAW), 1981'de BM tarafından kabul edilip yürürlüğe girmiştir. Cinsiyet ayrımcılığının hayatın her alanından hem yasal düzeyde hem uygulama düzeyinde kaldırılmasını öngören bu sözleşme, Türkiye'nin de içinde olduğu 186 ülkeyi kapsamaktadır. Son olarak kadına yönelik şiddetle ilgili yaptırım gücü olan ilk uluslararası sözleşme, İstanbul'da 2011'de imzaya açılan ve kabul edilen 'Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir.

Eşitsizliği azaltmak için neler yapabiliriz?

Başka bir dünya mümkün!

Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını kendi ilişkilerimize ve yaşamlarımıza taşıyarak değişim sürecinin bir parçası olabilir, başka bir dünyayı mümkün kılabiliriz!

- Kadınlık ve erkeklik rollerine daha eleştirel bir gözle bakarak özel hayatımızda rollerimizi ve sorumluluklarımızı yeniden tanımlayabilir, eşitliği kendi yaşamlarımıza taşıyabiliriz.
- Evdeki işlerin yeniden paylaşımından, çocuk yetiştirme sorumluluğunu eşit üstlenmeye kadar uzanan çizgide adımlar atabiliriz.
- Genç kadınlar olarak toplumsal beklentilerin kendi gelecek planlarımızın önüne geçmesine izin vermeyebiliriz.
- Genç erkekler olarak iş ve aile hayatının bir arada yürütülebilmesine olanak sağlayan sorumlulukları sahiplenerek çalışma ortamlarının eşitlikçi olmasını destekleyebiliriz.
- Kadınların toplumsal süreçlere daha fazla katılımı, karar mekanizmalarında ve siyasette daha fazla yer almaları demokratik ve eşitlikçi bir toplum için gereklidir. Kadınlar ve erkekler olarak toplumsal değişimi destekleyen oluşumları takip edebilir ve bu süreçlere aktif olarak katılabiliriz.

Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir bakış açısını hayatımızın birçok alanına yansıtabiliriz

Kaynaklar:

- Çayır, Kenan & Ayan Ceyhan, Müge; Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar (2012); İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Demiştaş, Andaç; Sosyal Sınıflandırma, Kişiler arası Beklentiler ve Kendini Doğrulayan Kehanet; İletişim Araştırmaları Dergisi 2.2 (2004): 33-35.
- Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri (2014); Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).
- Toplumsal Cinsiyet Konuş(şma)ları: Gençleri Etkileyen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hakkında Bir Kılavuz (2014); İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014); Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Dünya Ekonomik Forumu - Cinsiyet Uçurumu Raporu 2014.

